

O I S O V I N Y

Nepostradatelný informační a inspirační zdroj pracovníků býv. OIS

Pravicový, liberální chem.inž. občasník. Založeno r. 1996

Slovo úvodem

Tak letošní zima nezůstala nic dlužna ani v našich jinak mírných a zhýčkaných krajích, myslím tím Polabí. Sněhu se zalíbilo i v našich městech a vesnicích a vlekáři na horách mohli dát poodpočinout sněhovým dělům. Oteplovačům zatrnulo a bulvár znejistěl, zda by neměl přestoupit do opačného tábora. A přitom příroda si jen žila po svém. Nemůžeme chtít do všeho kecat a kontrolovat to...

Motto

Nemračte se... na to jsem tady já... Soumrak

Z citátů, reklam, inzerátů a...

„Ještě nikdo nad slivovicí nezvítězil, jen Moraváci remizovali“.

"Archeolog je ideální manžel. Čím je jeho žena starší, tím větší má o ni zájem".

"Když muž vypráví cizí ženě erotické zážitky, je to sexuální obtěžování. Když to vypráví žena muži, je to 36 korun za minutu".

"Když se lidská mysl otevře nové myšlence, nikdy se už neuzavře zpět do původní polohy".

"Když jeden hlupák hodí do moře kámen, ani sto moudrých ho nevytáhne".

"Kdyby tu ta chemie nebyla, museli bychom si ji vytvořit".
praotec Greepeace

Víte, že?

- Kosmické záření významným hráčem v cyklu ledových dob. Zahřívání a chlazení Země v posledních milionech let asi neřídí oxid uhličitý. A nejspíš ani slavné Milankovičovy cykly. Budeme v budoucnu nadávat na mizerné kosmické počasí?
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4895>
- Zapomeňte na globální oteplování, možná přichází další malá doba ledová. Zajímavý článek vycházející z toho, že Slunce nenastartovalo další cyklus maxima své činnosti a počet slunečních skvrn dramaticky poklesl.
<http://www.euroekonom.cz/analzy-clanky.php?type=jz-globalni-oteplovan-ochlazovani>
- Člověk má ve své DNA veštváno až 8% genomu retrovirů. Nyní tam Japonci našli i bornavirus zodpovědný za záněty mozku a míchy u koní, krav, ovcí, ale také člověka. Mohou způsobovat nežádoucí mutace související s psychickými onemocněními typu schizofrenie nebo jiných poruch chování.
- Hejno sarančí ničící úrodu čítá obvykle 1 až 2 miliardy jedinců a zabírá plochu několika km². Zaznamenaná jsou ale i hejna o 125 miliardách sarančí.
- Světlem se plíživě šíří leptospiróza. Pomáhá ji rozšiřovat ekoturistika a cesty za dobrodružstvím. Dnes již není zvláštností i ve městech.
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4898>
- Farmařit už není takovou idylou, jakou jsme si do nedávna všichni představovali. K riziku smrti způsobujícího patogenu H7 Escherichia coli, Klostridiové, stafylokokové infekci, tuberkulóze a BSE se přidává další hrozba - streptokok skupiny B.
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4896>
- Zajímavý článek o vzniku a působení ochranné magnetosféry Země.
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4922>

- Sestrin – protein zpomalující stárnutí. Máme délku život avlastně v genech?
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4920>
- Na obzoru je tepelně vodivý polyetylén ve formě nanovláken. Ale vodí jen podélně.
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4924>
- Když se vědci zabývají škodlivostí mikrovlnné trouby:
<http://www.osel.cz/index.php?clanek=4989>
- Kouzelné umění programování... Víte, že tento vzorec v Excelu spočítá datum velikonoce za předpokladu, že rok je v buňce A2: =KČ(("4/"&A2)/7+MOD(19*MOD(A2;19)-7;30)*14%)*7-5 a to jde o první neděli po prvním jarním úplňku! A jestli ne, tak jste něco zapomněli, nejspíš středeční :-).

Bryce Canyon - barevná symfonie, Grand Canyon - pokora

Ještě celí ztuhlí po teplé snídani v 8 hod vyrazíme po silnici č. 89 dále na sever do nitra Utahu. Jednu dobu v dálce napravo vidíme zasněžené vrcholky o kterých se domníváme, že už patří k Skalistým horám (Rocky Mountains). Krajina lesnatá s jehličnany, vyprahlost je náhle ta tam a my se cítíme více evropsky. Však jsme také v průsmyku ve výši skoro 2 300 m. Odbočujeme na dvanáctku a žasneme nad krásou, barevností a fotogeničností skal v Red Canyonu, které jsou zbarveny neskutečně cihlově červeně. O to víc se těšíme na Bryce Canyon, který je již nedaleko. Ve Visitor Center obligátní mapka a dozvídáme se, že kaňon objevili až v r. 1875 manželé E. a Mary Bryceovi, kteří měli nedaleko farmu, když potřebovali dřevo pro stavební úpravy. Jde o 18 mil dlouhé údolí s

velmi barevnými četnými skalními věžemi. Jsou roztočivých tvarů a velikostí a jejich barva přechází od bílé až po červenohnědou. Jinak barevné sloupky mají často bílou nebo červenohnědou čepičku, která vypadá, jakoby byla uměle nazdobena. Nejde o úzký kaňon, ale spíše oválné údolí ve výšce přes 2100 m. Naše turistická silnice vede nahoře po západní straně údolí. Je dlouhá 12 mil a obsahuje plno vyhlídkových bodů s parkovišti. Na konci je Duhový bod (Rainbow Point) odkud je pohled na celý kaňon. Dále je zde i přírodní most, ale nejhezčí pohled je z vyhlídky Sunset. Všude plno zemních veverek a neméně krotký krkavec rozvázně kráčeji mezi lidmi na parkovišti. Nápis vás nabádají, abyste nepodlehli pokušení krmít tato krotká zvířata. Lidská strava by jim totiž zachutnala více, než ta jejich přírodní a udělala by z nich žebráky závislé na člověku. Krkavec tedy dostává jen malý drobek a jedem zase dál. Obrácíme zase zpět na jih a na místě našeho nocování si vaříme v 16 hodin obvyklý oběd. Tentokrát je to rýže s osvědčenými pálivými klobáskami, které jsme jako výhodnou koupi pořídili hned první den cestování camperem. Opět si zkusím řídit camper a hledám benzin za přijatelnou cenu. Dostáváme ho za 1,47 \$/gal u Mt.Carmel Junction. Krátce nato odbočujeme k Coral Pink Sand Dunes neboli růžovým

dunám. Chvilí je hledáme na okrese s kravskými rošty, ale pak se najednou před námi v údolí objeví plocha několika mil růžového písku zformovaného do ostře řezaných dun s nezbytnými vlnkami. K tomu asfaltované parkoviště a dřevěný chodník do pouště. S tabule se dovídáme, že za tu krásu vděčíme ojedinělé souhře geologické stavby a převládajícím větrům. Kromě již legendárního chřestýše zde žije i pavouk černá vdova a orel. Utah se s námi loučí krásným městečkem Kanab s trávníky a květinami kolem domků, kde nechybí ani známé petúnie, macešky, afrikány a růže. Jsme zpět v Arizoně a směřujeme k nejmonumentálnějšímu cíli naší výpravy - severnímu okraji Grand Canyonu na řece Colorado, vytvořeném v průběhu posledních šesti milionů let. Po předchozím poklesu opět stoupáme a krajina začíná evropštět. Jehličnaté lesy a dokonce i louky, na kterých se pase nejprve dobytek a později v rezervaci Kaibab National Forest vysoká zvěř. Jednu chvíli jsem na lesním průseku zahlédl i divokého krocana. Máme opět "šťěstí" na silnici, která je ve výstavbě a která nás dost zdržela. Do vlastního kaňonu Grand Canyon North Rim (2 500 m), který je pochopitelně národním parkem, přijíždíme tedy až po 18. hodině. Rychle tedy hledáme místo na parkovišti mezi stovkou aut a spěcháme ke kaňonu. U hotelu nás šípky směřují na vyhlídkový bod Angel Point, který se však neukázal vůbec být andělským.

Jdeme úzkou asfaltovou, cca 1,5 m širokou pěšinou po vybíhající hřbetu a po straně máme propast kilometr hlubokou. Jen betonový rantl 20 cm vysoký a zábradlí většinou žádné. Vlasta opět bez vodkového dopingu má potíže z okolního prostoru. Chvilí se nechá se sebezapřením vláčet ke konečné vyhlídce, ale asi 30 m před koncem, když viděla, že se musí přes dřevěný můstek to vzdává a zůstává přilepena ke skále. Výhled však bere dech. Kam se oko podívá mohutné srázy kaňonu a ze dna vystupující vrcholky ve tvarech připomínající pyramidy. Červenohnědě vybarvené geologické vrstvy. Němě zíráme, co čas a řeka Colorado dokázaly vykouzlit a spolu se zapadajícím sluncem rychle fotografujeme. Od této chvíle však vyhlídce neřekneme jinak, než *Pampers Point*. Nezbytná razítka do pasu, informace o možnosti vyjížděky na mulách dolů do kaňonu. Nejlacnější hodinová za \$12 a nejdražší půldenní, snad až na dno za \$ 85. Tedy za předpokladu, že vážíte méně, než 200 liber (100 kg), což ještě splňuji i já. Posedíme na hotelové terase a díváme se do šedícího se kaňonu. Pomalu se ochlazuje. Po západu slunce se vracíme na parkoviště, povečeříme a stále přemýšlíme o nápisech "No camping and sleeping in car", které jsou kolem nás. Odhodláváme se je ignorovat, ale, když večer odjíždí i dva zbývající campery a na parkovišti jsou jen osobní auta ztrácíme nervy a popojedeme kousek od frekventovaného parkoviště. Je již po desáté hodině a sotva ulehne sami na malém odpočívadle přijíždí auto a ozve se zaklepání na camper. "Here is ranger" - tady je strážce parku. Otvírám v pyžamu v obavách, ale vítá mě přátelské oslovení "Hallo, how are you"? Nejistě mumlám obligátní "Thanks, we are well" a čekám, co přijde. Mladý strážce mi však velmi klidně vysvětluje, že v národním parku je možno nocovat pouze v kempech (campground) a ne v autě

na parkovišti. Schovávám se za svou evropskou neznalost s němou otázkou, co tedy teď dál a ranger mi ochotně radí, ať odjedeme těch cca 12 mil za závoru národního parku, tam, že je už jenom State Park a tam, že můžeme klidně nocovat. Pamatujte si National nenocovat, State můžete, říká na rozloučenou. Vyrážíme tedy záhy podle jeho rady a cestou vidíme, že jejich prohlídka teritoria je opravdu důkladná. Za závorou zastavujeme u první vyasfaltované plochy vybíhající ze silnice a spíme na krásné louce mezi hlubokými lesy. Ráno jsou kolem nás dvě další osobní auta, která zřejmě potkal náš osud. Jedna dvojice spala k našemu překvapení na louce pod širákem ve spacácích. Divili jsme se, protože to snad byla druhá nejchladnější noc a navíc člověk nikdy neví jaká fauna přes něj v noci poleze.

Z cestovního deníku „Amerika převážně v pantoflích“.

Ibuprofen zahání Parkinsona

Bolí vás záda a musíte užívat často ibuprofen? Nezoufejte, podle studie Harvardské školy zdraví v Bostonu, provedené na 130 tis. dobrovolníků snižuje pravidelné užívání ibuprofenu až o 40% riziko onemocnění Parkinsonovou chorobou. Výsledky neovlivnil ani věk, kouření či pití kávy. O Alzheimerovi se studie nezmiňuje. A jak říkáme my starší - lépe vycmrdat, než zapomenout vypít.

Správňáci z Bruselu

Výhoda občanské společnosti tkví v tom, že není zmítána žádnými ideologiemi, neusiluje o nějaké tisícileté říše a hlavní její devizou je, aby se občanům dařilo dobře a mohli si žít podle svého. Aby jim stát byl záštitou, ale současně je nadměrně neobtěžoval. Souvisí i s převahou levice či pravice. Levice stát rozšiřuje a snaží se více řídit život svých občanů, pravice se naopak snaží co nejvíce ponechat na jejich rozhodnutí ve smyslu právo na úspěch i selhání. Je tu však ještě byrokracie a ta se snaží o co širší stát, v každém případě, protože v něm se nejlépe užívá a získá na moci a autoritě. Evropská unie jako prototyp superstátu je zvláštním případem. Aby zvládla tak rozsáhlé území s tolika obyvateli v různých státních útvarech má byrokracii obzvláště rozbuje. A ta žije svým vlastním životem. Kromě logické role správní se čím dál tím více tlačí i do role tvůrčí a rozhodovací. Za totality se říkalo "Dej blbci funkci a vymysli formulář". Čím více formulářů, tím více bude třeba úředníků. Každý úředník chce ukázat, že on je ten důležitý a proto je iniciativní. Od toho je už jen krůček k pokusu organizovat život občanů. A toho jsme dnes často svědky ze strany EU. Po absurdních nařízeních o velikosti a tvaru dovážených banánů, která našťástí padla chrlí však úředníci EU další. Podlehlí bludu, že oni nejlépe vědí, jak stanovit pravidla života Evropanů. A tak nám postupně ruší klasické žárovky a nahrazují je sice úspornějšími, ale mnohem dražšími výbojkami či LED žárovkami, protože pár jedinců čichá toluen, nebude si ho smět koupit nikdo, musíme třídít odpad, používat trochu horší, vodou ředitelné barvy a nyní se do sféry zájmu byrokracie dostávají naše sprchy a vodovodní kohoutky. Mluví se i o "dani z hamburgerů a vepřového". Možná budou brzy úředníci chodit kontrolovat i vaše kamna. Namítete, že na počátku těchto regulačních pravidel stojí snaha o úsporu či ochranu životního prostředí. Ano, ale většinou je dovedena do autoritativní formy bez možnosti alternativy. Vhodnější by byl přece ekonomický nástroj znevýhodňující méně perspektivní a zvýhodňující progresivní. A ne zakázat a basta. Možná my v postkomunistických zemích jsme na takový postup obzvláště citliví, protože také v minulém režimu myslela vládnoucí strana za nás a diktovala. Měla jasno, jak by měl socialistický člověk vypadat, co by měl jíst, jak se oblékat a chovat. Proto nefandím "správňákům" z Bruselu, kteří vědí všechno nejlépe. George Orwell se možná v hrobě obrací. Převládající silná orientace EU na ekologii, zvýhodňování drahých nespolehlivých druhů energie a vinu lidstva na globálním oteplování může vést k stagnaci životní úrovně a ztrátě konkurenceschopnosti vůči pragmatičtějším regionům. Ne, že bych měl něco zásadního vůči EU. Jsem rád, že jsme její součástí a ledacos se jí povedlo. Ale přece jenom chyby raději udělám sám, než aby mi je nadirigoval stát.

Znáte všechny pády?

Čeština se vyvíjí a má už 17 pádů a předešla tak už i finštinu:

1. pád = kdo, co = **nominativ**
2. pád = koho, čeho = **genitiv**
3. pád = komu, čemu = **dativ**
4. pád = koho, co = **akuzativ**
5. pád = oslovujeme, voláme = **vokativ**
6. pád = o kom, o čem = **lokál**
7. pád = s kým, čím = **instrumentál**
8. pád = kdo z koho = **koryativ**
9. pád = koho jak = **buzerativ**
10. pád = koho kam = **delimitativ**
11. pád = kdo koho = **likvidativ**
12. pád = jak na koho = **intrikativ**
13. pád = komu co = **podmazativ**
14. pád = co za co = **korupcionál**
15. pád = jak komu = **protekcional**
16. pád = kdo s kým = **kopulativ**
17. pád = co na co = **prezervativ** z netu

Nevážně o původu názvů

Observatoř

V dobách počátků moderní astronomie, kdy nadšení vědci se v tvůrčím zanícení nemohli noc co noc odtrhnout od svých dalekohledů, nenacházeli nejen čas na jídlo, ale i na některé základní lidské potřeby. Nebylo pak divu, že tyto pak konali ve spěchu a v nejbližším okolí své svatyně. To pochopitelně nezůstalo bez následků a nemohlo ujít pozornosti místního obyvatelstva. Je sice pravda, že pojmenování těchto svato-stánků vědy vzniklo z latinského slova pozorovat, ale nikoliv oblohu, ale naopak zem, chtěl-li poutník projít bez následků. Jsou však i tací, kteří tvrdí, že toto pojmenování je původu ryze českého.

Dozvíme se udeří-li asteroid?

Vědecký poradce vlády Spojených států konstatoval, že pokud by vědci objevili obrovský asteroid chystající se srazit se Zemí, mělo by se to utajit.

"Za jistých okolností totiž nemůžeme udělat vůbec nic, abychom se mohli vyhnout kolizi a následné zkáze, takže by bylo nejlepší veřejnost vůbec neinformovat," říká Dr. Geoffrey Sommer z Rand Corporation v Santa Monice. "Kdyby totiž vyvstal takový problém, je jedinou příležitostí až do posledního okamžiku všechno popírat a vyhnout se tak globální panice. Kdybychom kromě upozornění nemohli vůbec nic dělat, otázka varování ztrácí jakýkoli smysl. V případě extinkčního typu nevyhnutelné srážky by takové utajení bylo doslova pro blaho lidstva. I selský rozum říká, že bychom ani při vši snaze o zmírnění důsledků nikdy nedokázali včas vyklidit ohrožená území," mnil.

Americká Národní aeronautická a kosmická agentura (NASA) už 25 let zkoumá nebe kolem nás, aby zjistila asteroidy o rozměru větším než jeden kilometr, jejichž dopad na Zemi by měl zničující důsledky. Jak sdělil David Morrison z laboratoře NASA/ Ames v kalifornském Moffat Field, byly prozatím určeny oběžné dráhy u asi 60% potenciálních objektů, ale dosud údajně nebyl zjištěn žádný, jehož dráha by v příštích několika stoletích ohrožovala náš svět.

"Němnohdy je také nutno říct, že 'tam venku' je ještě mnoho věcí, o nichž dosud nevíme vůbec nic," dodal nakonec. z netu

My a predátoři

Většina živočichů v přírodě rozhodně neumírá sešlostí věkem, ale jako kořist predátorů. Nejinak to bylo kdysi i s člověkem. Když medvěd nebo šavlozubý tygr vtrhl do jeskyně nebo smečka vlků obklíčila osamělého lovce bývalo zle. Lidem se to pochopitelně nelíbilo a tak časem vymysleli zbraně, se kterými se mohli postavit i těm největším predátorům. Jistě, ne každý se dovede ubránit i se spolehlivou kulovnicí lvu nebo tygru, ale zase normální člověk jen tak nepřijde s těmito šelmami do kontaktu. Změnili jsme svět a přizpůsobili jsme si ho k obrazu svému. Podařilo se nám eliminovat hrozbu být sežrán a hrozbu být přejet nebo zavražděn také udržet na přijatelné úrovni. Přesto ani my povětšinou neumíráme sešlostí věkem. Kolem nás je totiž ještě oceán okem neviditelných

predátorů. Ti se pozvolna živí naším tělem nebo s námi žijí ve víceméně užitečné symbióze. Je jich tolik, že vypořádávat se s jednotlivci nemá smysl a musíme nasadit zbraně hromadného ničení. Řadu z nich jsme jakž takž zvládli, třeba neštovice, mor, obrnu, jiné jako TBC, cukrovku přitlumili, ale stále zbývá řada vůči kterým jsme dosud bezmocní. Není to jen exotická ebola, včas nepodchycená vzteklna nebo tetanus, ale i AIDS a řada plíživých degenerativních chorob jako Parkinson nebo Alzheimer. Je to vlastně milosrdné, když nevidíme, co na nás čhá a co nás zvolna konzumuje. Ataky predátorů se prolínají s přirozeným procesem opotřebení - stárnutím. Podle toho, pomocí jak dobrého plánu - genetického kódu - jsme byli postaveni, chátráme více či méně. Odvěká lidská touha po absolutní bezpečnosti tak opět nedochází naplnění. Zůstává jen touhou, protože její naplnění je pouhou chimérou a způsobilo by takovou deformaci našich životů, že je otázkou zda bychom o to stáli. A tak je nechte ať si kousnou, uždibnou kousek. Ono jim to bude dlouho trvat - a vy si zatím naplno užívejte.

Nejsilnější zemětřesení

Kdy a kde	Síla
Chile 1960	9,5
Sumatra 2004	9,3
Aljaška 1964	9,2
Kamčatka 1952	9,0
Západ sev. Ameriky 1700	cca 9
Kolumbie a Ekvádor 1906	8,8
Aljaška 1965	8,7
Chile 2010	8,7

Síla ve stupních Richtery škály (je logaritmická)

Také vám připadá, že naše matička Země je v poslední době nějak seismologicky a vulkanologicky neposedná? Možná je to jen dojem daný globalizací a mediálním monitoringem všeho. Ale jako by takových zpráv přibývalo. Ještě, že nežijeme na žádném okraji tektonické pevninské desky ani nad žádným lávovým kotlem. Praotec Čech byl přece jen moudrý muž a to moře, beztak nebezpečné, jsme mu už dávno odpustili.

Geneticky modifikované plodiny

Osevní plocha geneticky modifikovaných plodin neustále roste s ročním přírůstkem 7-9 %. V r. 2009 byla 134 mil. ha, z toho jen v USA 64. Následuje již. Amerika, zejména Argentina a Brazílie. Evropa se tradičně bojí a spíše vyčkává. Působí poněkud "staře a mentorsky". Genetické modifikaci rostlin se také intenzivně věnuje Čína. Časem bude muset každý. Jde totiž o výnosy a přirozenou odolnost proti působení škůdců.

A slovo závěrem

Islandská sopka s nevyslovitelným názvem Eyafjallajökull svým jarním probuzením trochu rozčeřila klidné dny na Starém kontinentě. Zase nám připomněla, jak křehká je naše civilizace, tím, jak málo stačí aby naše sofistikovaná letadla musela zůstat na zemi. Rázem je plno problémů. Bulvární fantazie šla pochopitelně dál a začala strašit nejprve pokaženým popršeným létem a pak přitvrzovala zdravotními potížemi a nakonec i hrozbou neúrody a hladomoru. Když se tato sopka naposledy před 200 lety probudila, trvalo to dva roky. To ovšem neznámá, že po celou dobu intenzivně chrlila oheň a mračna prachu. Prach v horních vrstvách atmosféry je záležitostí jen větší erupce. Zatímco prach z troposféry vyprší, z výše umístěné stratosféry sedimentuje pomaleji. Trvá to i měsíce. Globální pokles teploty kvůli velké erupci obvykle bývá v řádu desetin stupně Celsia. Například exploze Mount Pinatubo v roce 1991 snížila dočasně teplotu o 0,5 stupně. Kataklyzmatická exploze vulkánu Krakatoa v roce 1883 snížila teplotu o 1,2 stupně Celsia. To už bylo znát. Ano, vynalezli jsme kolo, srp a kladivo, motory, elektroniku, atomovou bombu i televizní seriály. Ale stále jsme i jako celoplanetární mraveniště vůči silám přírody bezmocní a mnohdy odstavení jen do role diváků, v horším případě obětí. My v Evropě častěji do toho prvního. Však také vrstvička biosféry, kde je soustředěno vše živé i s atmosférou ve které se běžně pohybujeme představuje jen 0,86 promile průměru Země. Velcí jsme tedy rozhodně jen duchem a to ještě možná.